

Комплексна програма

*з профілактики наркотичних
та алкогольних проблем,*

*зорієнтована на учнів 1-12 класів,
їх батьків та персонал*

*загальноосвітніх закладів
I – III ступенів навчання*

Загальний виклад програми профілактичних дій

Наркотичне законодавство України

Глосарій

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
листом від 23.12.2009 року № 1/11-10466

УДК 373.5.013:613.8
ББК 74.200.5
К 63

Комплексна програма з профілактики наркотичних та алкогольних проблем, зорієнтована на учнів 1-12 класів, їх батьків та персонал загальноосвітніх закладів I – III ступенів навчання. Загальний виклад програми профілактичних дій. / Вієвський А. М., Лепеха К. І., Дивак В. В., Дмитришина Н. А., Жданова М. П., Звершховська І. Г., Олійник В. В., Олійник І. М., Панок В. Г., Сакович О. Т., Лобур М. С. – Київ, 2010. – 40 с.

ПІДГОТОВЛЕНО ТА ВИДАНО ЗА СПРИЯННЯ ДИТЯЧОГО ФОНДУ ООН (ЮНІСЕФ) В УКРАЇНІ

КОНЦЕПЦІЯ ПРОГРАМИ РОЗРОБЛЕНА ТА ВПРОВАДЖЕНА ВСЕУКРАЇНСЬКОЮ НАРКОЛОГІЧНОЮ АСОЦІАЦІЄЮ

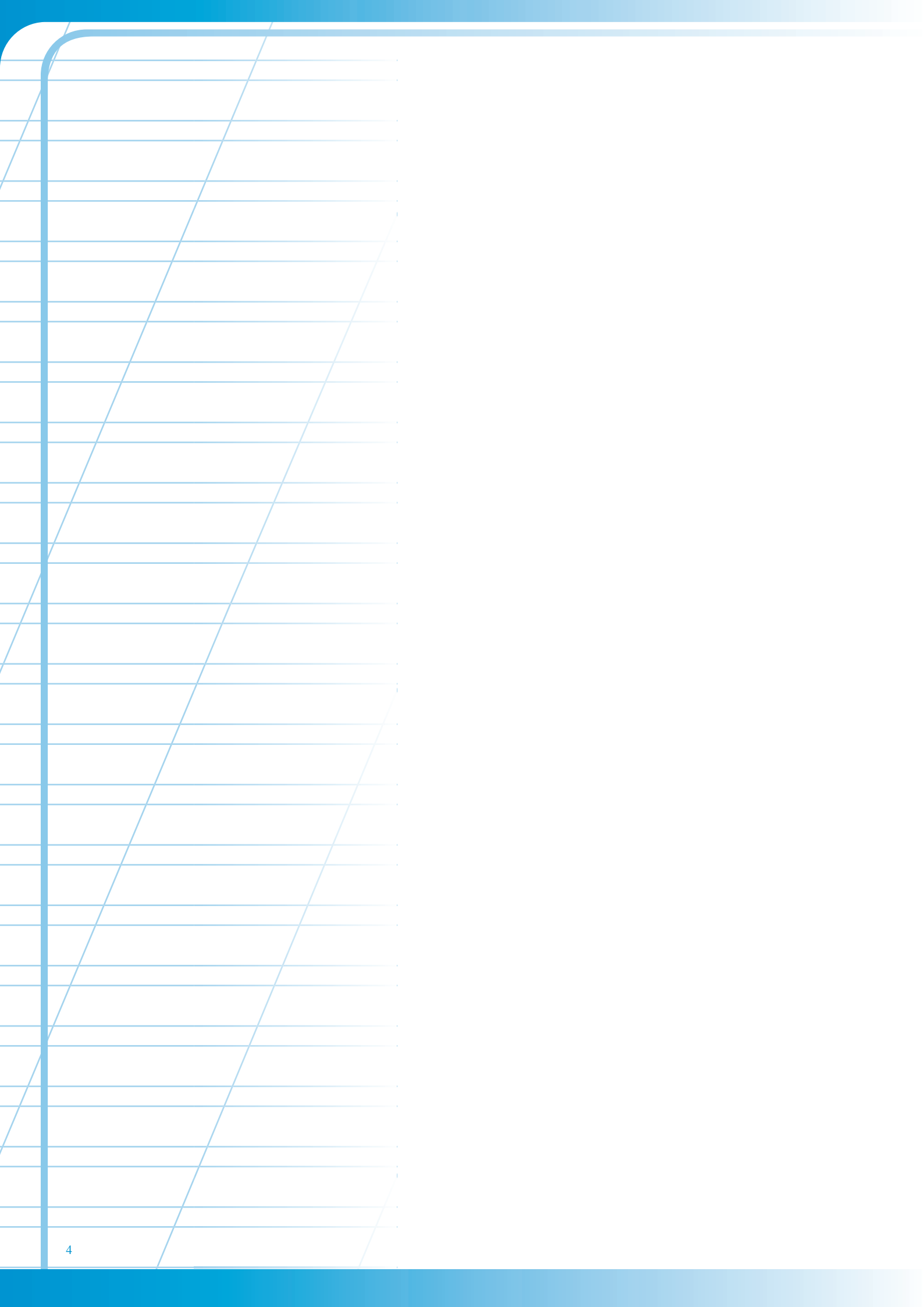
ISBN 978-966-8869-27-3

Навчально-методичний посібник є основою навчально-методичного комплексу, розробленого у рамках проекту “Розробка комплексної програми з профілактики наркотичних та алкогольних проблем, зорієнтована на учнів 1-12 класів, їх батьків та персонал загальноосвітніх закладів I - III ступенів навчання”, реалізований за підтримки та фінансування Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні. Представлений матеріал складається з Концепції комплексної профілактичної програми, наркотичного законодавства України та глосарію понять і термінів, які зустрічаються в усіх тематичних модулях програми. Посібник рекомендований для використання працівниками педагогічних колективів загальноосвітніх навчальних закладів, методистами методичних кабінетів (центрів) інститутів післядипломної педагогічної освіти, класними керівниками та шкільними психологами.

© Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ) в Україні
© Всеукраїнська Наркологічна Асоціація
© Версо 04

ISBN 978-966-8869-27-3

Передмова.....	5
Вступ	10
Концепція комплексної програми з профілактики наркотичних та алкогольних проблем, зорієнтована на учнів 1-12 класів, їх батьків та персонал загальноосвітніх закладів I - III ступенів навчання	11
Принципи побудови програми	15
Навчально-методичний комплект програми	16
Наркотичне законодавство України	18
Витяг з Кримінального Кодексу України.....	18
Кодекс України про адміністративні правопорушення.....	25
Світовий досвід у сфері соціальної політики щодо вживання наркотичних речовин	26
Глосарій.....	28
Література	38

Передмова

Символ даної програми має певне профілактичне підґрунтя. У світовій практиці фахівці з профілактики наркотичних та алкогольних проблем використовують метафору “світлофора”, що ілюструє розподіл загальної кількості людей на три групи і стратегію профілактичних дій відповідно до кожної з них:

- 1 “Зелена група” – це група здорових людей, які вживають алкоголь помірно (помірно) або не вживають психоактивні речовини взагалі;
- 2 “Жовта група” – це група людей, які вживають психоактивні речовини з ризиком для здоров’я, але ще не мають хімічної залежності від них;
- 3 “Червона група” – це група людей, яких вживання психоактивних речовин призвело до виникнення алкогольної або наркотичної залежності та інших проблем.

Згідно з прийнятим у 1998 році міжнародним документом “Політика досягнення здоров’я для всіх у XXI столітті” усі держави-члени Євробюро ВООЗ, у тому числі і Україна, повинні здійснювати політику формування здорового способу життя населення, і особливо молоді, на державному, регіональному та місцевому рівнях за підтримки відповідних міністерств та інших центральних та місцевих органів виконавчої влади.

Національна система освіти функціонує в правовому полі, що ґрунтується на Конституції України, Законах України “Про освіту”, “Про загальну середню освіту”, “Про дошкільну освіту”, “Про позашкільну освіту”, “Про професійно-технічну освіту”, “Про вищу освіту”, “Про охорону дитинства”, на Указі Президента України “Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні” від 4 липня 2005 р., яким визначено найважливіші шляхи реформування освіти.

Відповідно, Міністерством освіти і науки України розроблено та схвалено Урядом Концепцію розвитку освіти до 2010 року. Вона спрямована на удосконалення національної системи освіти, здійснення освітньої політики і стратегії, переорієнтації освіти на забезпечення доступу громадян до якісної освіти, культурних і національних освітніх прав та запитів усіх громадян, реалізації принципу безперервної від дошкільної до післядипломної освіти, адаптація її до соціально орієнтованої економіки та інтеграції української освіти у європейський та світовий простір, зокрема виконання положень Болонської декларації.

З метою встановлення контролю за досягненням контролю цілей Декларації про відданість справі боротьби з ВІЛ-інфекцією/СНІДом, прийнятою 26-ою спеціальною сесією Генеральної Асамблеї ООН, сприяння розширенню партнерства між урядовими, громадськими та міжнародними організаціями у вирішенні питань боротьби з ВІЛ-інфекцією/СНІДом МОН України розширює практику за-

стосування в навчальних закладах різних методів роботи з профілактики інфекції та забезпечення вивчення у середніх загальноосвітніх навчальних закладах питань, пов'язаних з підготовкою молоді до шлюбу та відповідального батьківства, збереження репродуктивного здоров'я, дотримання гендерної рівності, впроваджує інтегрований предмет "Основи здоров'я", який має на меті формування навичок здорового способу життя учнівської молоді на основі навчання життєвим навичкам.

Наказом МОН від 01.06.2009 р. №457 затверджено План заходів Міністерства освіти і науки України з виконання Загальнодержавної програми забезпечення профілактики ВІЛ-інфекції, лікування, догляду та підтримки ВІЛ-інфікованих і хворих на СНІД на 2009-2013 роки. План заходів передбачає виконання дій, спрямованих на:

- профілактику ВІЛ-інфекції/СНІДу та формування толерантного ставлення до ВІЛ-інфікованих і хворих на СНІД;
- підготовку педагогічних працівників з питань профілактики ВІЛ-інфекції/СНІДу та подолання стигматизації та дискримінації ВІЛ-інфікованих і хворих на СНІД;
- проведення моніторингу та оцінку ефективності заходів протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу.

На відміну від значної кількості країн світу в Україні відсутній спеціальний державний орган, що відповідає за розробку державної політики щодо алкоголю та наркотиків, а також відсутній механізм реалізації державної політики в галузі контролю за обігом алкоголю та наркотичних засобів. Діюче в Україні законодавство направлене тільки на регулювання відносно невеликої частини питань, в основному стосовно обігу наркотичних речовин і прекурсорів та діяльності правоохоронних органів. Як результат, Україна не має на сьогоднішній день програм протиалкогольних та протинаркотичних дій і в умовах відчутного дефіциту коштів, продовжує робити акцент на найбільш витратних та часто застарілих формах протиалкогольної та протинаркотичної роботи, ігноруючи сучасні, в першу чергу профілактичні підходи, які довели свою результативність та високу економічність у багатьох країнах світу. Інформація та просвіта сприяють підвищенню ступеня розуміння населенням шкоди, що завдається вживанням алкоголю та наркотиків, і його наслідками для здоров'я і добробуту окремих осіб, родин та суспільства в цілому.

З цією метою держава сприяє:

- розповсюдженню інформації про шкоду, яку алкоголь та наркотики можуть завдати здоров'ю та життю окремих осіб, сімей, громади та спільнот, суспільства в цілому, використовуючи для цього заходи громадської просвіти або засоби масової інформації;
- проведенню кампаній у засобах масової інформації з тим, щоб посилити серед громадськості підтримку існуючих або нових стратегій, які направлені на зменшення тієї шкоди, що може бути нанесена вживанням алкоголю та наркотиків;

- наданню всім молодим людям можливості отримати орієнтовану на набуття навичок освіту в рамках інтегрованої та цілісної програми протиалкогольної та протинаркотичної просвіти, що базується на принципах створення безпечного та сприятливого для здоров'я середовища, використовуючи дозволені державою форми та методи проведення цієї роботи;
- забезпеченню того, щоб протиалкогольна та протинаркотична просвіта (починаючи з дошкільного рівня), була включена в навчальні програми дошкільних та шкільних установ одночасно з відповідними навчальними програмами для батьків.

Відповідальність за виконання заходів щодо інформації та просвіти населення щодо алкоголю та наркотиків покладається на Міністерство освіти і науки України та Державний комітет інформаційної політики, телебачення і радіомовлення.

Результати проведених в Україні соціологічних досліджень щодо розповсюдження вживання психоактивних речовин (ПАР) серед учнівської молоді доводять недостатню ефективність існуючих профілактичних заходів.

Так, з 1995 року в Україні на регулярній основі впроваджене європейське опитування учнівської молоді щодо вживання алкоголю та наркотиків "Рівень і тенденції поширення тютюнопаління, вживання алкоголю та наркотичних речовин серед учнівської молоді"¹. У 2007 році вибірка цього дослідження складала 5122 учня 1990 - 1992 років народження (2354 хлопці і 2768 дівчат).

Вживання алкогольних напоїв. За результатами соціологічного дослідження виявилось, що 91% опитаних учнів віком 15-16 років хоча б один раз у житті вживали алкогольні напої.

Найбільш вживаними і доступними напоями для учнівської молоді є пиво, вино та шампанське. Так, про вживання пива протягом останніх 30 днів до проведення дослідження зазначили 63% учнів, про вживання вина або шампанського – 41%. Вживання домашніх міцних алкогольних напоїв становить 7%, домашнього вина – 26%.

Перший досвід вживання пива 16% респондентів мали у віці 9 років. У цьому ж віці 12% учнів перший раз спробували вино або шампанське та 4% учнів спробували міцні алкогольні напої. Алкогольні коктейлі з вмістом алкоголю до 5% (наприклад "Ром-кола", "Джин-тонік", "Longer", "Shake") – почали вживати, 14% учнів ще не досягнувши 14 років.

Щодо ймовірності наслідків вживання алкоголю, виявилось, що 27% хлопців та 28% дівчат оцінюють "шкоду для здоров'я" як абсолютно неможливу у разі вживання ними алкоголю. Ймовірність "позитивних наслідків" вживання алкоголю, а саме почуття "розслабленості", відзначають 57% хлопців та 50% дівчат. Можливість "забути про свої проблеми" як дуже ймовірну відзначають 37% хлопців та 39% дівчат.

Досвід вживання наркотиків. З усіх наркотичних речовин, які вживає молодь, найбільш поширеними (як у 2007 р., так і в попередні роки) залишаються марихуана та гашиш. 7,9% учнівської молоді вживали марихуану 1-2 рази впродовж життя, а 0,8% – вживали 40 і більше разів. Також результати свідчать про досить істотне збільшення вживання наркотичного екстазі (з 0,5% у 1995 р. до 2,5% у 2007 р.).

¹ http://www.unicef.org/ukraine/ukr/ESPAD_report_web.pdf.

Істотно зросла в останні роки частка тих, хто долучився до першого вживання марихуани або гашишу у юному віці. Якщо в 1995 році лише 0,4% хлопців та 0,1% дівчат повідомили про досвід вживання до 11 років, то у 2007 році частка таких досягла 1,8% та 0,6% відповідно. Навіть у віці до 9 років марихуану або гашиш вперше спробували 1,3% хлопців та 0,4% дівчат. Так, за даними опитування 2007 року, у віці 15 років хлопці значно частіше за дівчат (7,1% проти 3,5%) починають вживання марихуани або гашишу.

Найпоширенішим механізмом отримання першого наркотику молоддю є пропозиція спробувати його у референтній групі (компанії друзів і знайомих). Так, у 1995 році цей показник становив 3%, у 1999 та 2003 роках – по 6% відповідно, а в 2007 році наркотичну речовину для першої спроби отримали у компанії друзів 4% опитаних.

Основним визначальним мотивом спробувати наркотичну речовину, вказаним при опитуванні 2007 року, залишається цікавість – як для хлопців (7%), так і для дівчат (4%). Досить поширеним мотивом початку вживання наркотиків є також надлишок вільного часу. З цієї причини вживали наркотичні речовини 2% хлопців та 1% дівчат. Практично така ж сама частка респондентів повідомила, що вони не хотіли виділятися з компанії (1,7% хлопців та 0,7% дівчат).

За даними Міністерства освіти і науки України² станом на 2009 рік інформаційно-профілактична освіта щодо алкоголю та наркотиків (обсягом лише 1-5 академічних годин на рік) передбачена в інтегрованому курсі “Основи здоров’я” для учнів 5-9 класів загальноосвітніх закладів України. В існуючій в Україні шкільній системі освіти, профілактика алкогольних та наркотичних проблем для школярів 1-4 років навчання не передбачена взагалі. Аналіз ситуації щодо наркотичних та алкогольних проблем серед дітей та підлітків вказує на те, що не існує чіткої межі початку вживання ПАР. Тому є ризик намагання прив’язати профілактичні програми до певного віку. Профілактична протиалкогольна та протинаркотична робота повинна починатися раніше того віку, який виявлений у міжнародних дослідженнях як вік першого вживання. Ефективні профілактичні програми розпочинаються заздалегідь, до проявів ризикової поведінки. В умовах школи це в 6-7 років.

Ефективність профілактичних дій серед учнів пов’язана, передусім, із компетентністю тих дорослих, які знаходяться поряд з ними. Це їхні батьки та персонал школи, в якій вони навчаються. В шкільній системі освіти відсутні систематичні структуровані профілактичні програми, зорієнтовані на батьків учнів 1-12 класів і персонал загальноосвітніх навчальних закладів.

Діти та підлітки проводять значну частину свого життя саме в школі. Тому вона відіграє важливу роль у створенні умов для здобуття ними знань, формуванні ставлень та виробленні навичок, які потрібні, щоб уникнути та запобігти ризиків для власного здоров’я, наприклад, пов’язаних із вживанням наркотиків. Шкільне середовище має можливості щодо мобілізації певних ресурсів: кадрове забезпечення, наявність відповідного простору, технічного оснащення, відповідних умов (час, місце, зв’язок з батьками учнів). Школа – це ефективне місце для розробки та впровадження політики щодо алкоголю та наркотиків.

² www.mon.gov.ua

Таким чином, з'явилась необхідність переходу до якісно нових технологій профілактичної роботи в школі. За підтримки Представництва Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в тісній співпраці з Міністерством освіти і науки України, Міністерством охорони здоров'я України, Міжнародною організацією праці, Центральним комітетом профспілки працівників освіти і науки, Всеукраїнською наркологічною асоціацією, Громадською Радою освітян та науковців була розроблена **Комплексна програма з профілактики наркотичних та алкогольних проблем, орієнтована на учнів 1-12 класів, їх батьків та персонал загальноосвітніх закладів I – III ступенів навчання.**

Колектив авторів та Всеукраїнська Наркологічна Асоціація висловлюють щирі слова вдячності за допомогу та фахові вкладення при розробці Програми пану Василю Костриці, пану Володимиру Дудчаку, пану Олександрю Заболотному, пані Ользі Балакіревіч та пані Світлані Сидяк.

Посібник “Комплексна програма з профілактики наркотичних та алкогольних проблем, зорієнтована на учнів 1-12 класів, їх батьків та персонал загальноосвітніх закладів I – III ступенів навчання. Загальний виклад програми профілактичних дій” корисний для розуміння суті комплексного характеру профілактичної програми, структури її побудови та специфіки методології.

Розроблені модулі профілактичної програми проходили апробацію на базі чотирьох загальноосвітніх навчальних закладів України в м. Києві, Чернівецькій та Київській областях. В апробації програми брали участь загальноосвітні заклади, що знаходяться як в сільській, так і в міській місцевості. Результати цієї роботи показали надзвичайну необхідність та нагальну потребу вчителів та батьків в оволодінні сучасними знаннями з алкогольних та наркотичних питань, навичками ефективного спілкування та виховання дітей і підлітків стосовно профілактики вживання психоактивних речовин.

Особливістю посібника є наявність інформації про наркотичне законодавство України і закордонний досвід у сфері соціальної політики щодо вживання наркотичних речовин.

Зміст даного посібника містить глосарій термінів та понять, з якими ведучі зустрічаються в процесі вивчення тематичного матеріалу програмних модулів.

Розміщення в посібнику саме такої тематичної інформації обумовлено тим, що вона в рівній мірі корисна для використання ведучими в процесі профілактичної роботи з учнями, їх батьками, і з працівниками шкільних колективів.

Представлений посібник був розроблений для більш зручного вивчення та застосування навчально-методичного комплексу (програмних модулів) профілактичної програми.

Концепція Комплексної програми з профілактики наркотичних та алкогольних проблем, зорієнтована на учнів 1-12 класів, їх батьків та персонал загальноосвітніх закладів I – III ступенів навчання

Мета програми

З метою посилення факторів захисту в підлітковому віці та зменшення факторів ризику у віці з 7 до 11 років, вважаємо за необхідне проведення відповідних за віком профілактичних занять для дітей не тільки II та III, а й I ступенів навчання. З метою попередження раннього вживання психоактивних речовин дитиною та підлітком важливо проводити структуровану систематичну профілактичну роботу з батьками учнів 1-12 класів. Педагогічний та технічний персонал школи тісно взаємодіє з учнями. Профілактичний ефект буде сильнішим, якщо найближче оточення учнів також буде охоплюватися профілактичним інформуванням та навчанням. Тому вважаємо доцільним проводити тренінги або короткі зустрічі з профілактики наркотичних та алкогольних проблем на робочих місцях працівників шкільних колективів.

Таким чином, метою даної програми є забезпечення сучасного уніфікованого цілісного інформування та навчання учнів 1-12 класів, їх батьків та персоналу шкіл з профілактики наркотичних та алкогольних проблем в умовах загальноосвітніх закладів I – III ступенів навчання шляхом:

- створення навчально-методичного матеріалу для учасників програми
- запровадження сучасної системи постійно діючих виховних протинаркотичних та протиалкогольних профілактичних занять для учнів 1-12 класів
- запровадження сучасної системи постійно діючих протинаркотичних та протиалкогольних занять для батьків учнів загальноосвітніх навчальних закладів
- забезпечення працівників шкільних колективів сучасним навчально-методичним матеріалом для реалізації ефективної профілактики на робочих місцях
- забезпечення шкільних психологів та методистів з виховної роботи районних методичних кабінетів (центрів) інститутів післядипломної педагогічної освіти сучасним навчально-методичним матеріалом з технології проведення профілактичного тренінгу в умовах шкільного середовища для підготовки вчителів в системі підвищення кваліфікації.

Цільові групи програми

Сучасні профілактичні програми протиалкогольного та протинаркотичного спрямування для шкільної молоді носять *комплексний характер*, тому що включають в себе щонайменше 3 основні складові, направлені безпосередньо на дитячі контингенти, на вчителів і, що є *принциповою відмінністю, на батьків*. Кожна з даних цільових груп потребує використання власного набору технологічних прийомів. Це, в свою чергу, дозволяє у повній мірі скористатися

перевагами, які здатна надати школа як унікальне місце, в якому зустрічаються інтереси батьків, дітей і освітян.

Форма та методи проведення профілактичних занять

Світовий та вітчизняний досвід роботи в профілактичній сфері показує безперечну перевагу інтерактивних форм та методів інформування та навчання. Провідною формою профілактичної роботи вважається тренінг. Дана форма навчання успішно увійшла в практику вчителів та шкільних психологів. Разом з нею добре зарекомендували себе і нетрадиційні уроки з елементами тренінгу та інтерактивні заняття.

Відповідно до цільового спрямування та певних умов навчально-виховного процесу програма розглядає кілька інтерактивних форм донесення профілактичної інформації, а саме: профілактичні заняття для учнів пропонуються для реалізації у формі нетрадиційних уроків з елементами інтерактивних методів навчання в системі виховних годин класного керівника, для батьків – у формі профілактичних інтервенцій (втручань) в системі батьківських зборів, і для персоналу школи – у формі тренінгу та коротких профілактичних інтервенцій.

Тривалість профілактичного уроку для учнів відповідає часовим рамкам виховної години класного керівника. Профілактичні навчальні та інформаційні інтервенції серед батьків та працівників шкільних колективів тривають не більше 40 хвилин. Профілактичні та навчальні тренінги для персоналу школи можуть тривати від 1,5 години до 5 днів.

В програмі використовуються такі інтерактивні методи навчання:

- тематичні ігри та вправи
- аналіз ситуацій
- метод “мозковий штурм”
- дискусія в малих та великих групах
- метод “рольова гра”
- виконання завдань у групах
- конкурсні завдання
- метод “зворотного зв’язку”

Також, під час уроку застосовуються такі методи навчання як мікролекція, індивідуальна письмова робота в зошиті, повторення та коментарі (роз’яснення, підсумок) вчителя.

Підбір вправ не має протиріч з загальними суспільними цінностями і доступний за ресурсами. Тематичні вправи та інтерактивні методики відповідають віковим особливостям учнів та дозволяють формувати в них критичне мислення та безпечну поведінку. Теми та ігрові ідеї, використані для занять, дозволяють логічно та гнучко поєднати дану профілактичну програму з іншими предметами. На заняттях значна увага приділена практичним вправам, груповому обговоренню, що дозволяє ефективно формувати захисні механізми, послабити фактори ризику вживання психоактивних речовин.

Елементи тренінгових форм роботи під час занять дозволяють створити безпечну, відверту атмосферу, яка дозволить учням вільно висловлюватись, брати активну участь в роботі класу.

Програма базується на навчанні здоровому способу життя на засадах розвитку життєвих навичок

Навчання здоровому способу життя на засадах розвитку життєвих навичок має зробити молоду людину спроможною використовувати знання та формувати ставлення й навички для прийняття позитивних рішень і виконання дій на стимулювання й захист власного здоров'я та здоров'я інших.

Термін “знання” передбачає профілактичне інформування і розуміння наданої інформації. Для розкриття цих знань вчителі або шкільні психологи можуть сполучати викладання фактів з поясненням, яким чином ці факти сполучаються один з одним.

Ставлення – це власні нахили, уподобання, а також суб'єктивні оцінки, що схиляють особу діяти чи реагувати у передбачуваний спосіб. Виходячи з цілей даної програми сфера ставлення охоплює питання соціальної та особистісної компетентності з попередження наркотичних та алкогольних проблем у дітей, батьків та працівників шкільних колективів.

Життєві навички – це здатність до адаптивної й позитивної поведінки, що робить можливим для осіб ефективно справлятися з вимогами і проблемами щоденного життя. Зокрема, до життєвих навичок належить група психосоціальних умінь і навичок міжособистісного спілкування, що допомагають людям приймати поінформовані рішення, вирішувати проблеми, критично і творчо мислити, ефективно спілкуватися, будувати здорові відносини, відчувати емпатію до інших людей, справлятися з власним життям й управляти ним у здоровий та продуктивний спосіб³. Ця програма спрямована на розвиток навичок, що будуть корисні в ситуаціях ризику, пов'язаних із вживанням алкоголю чи наркотиків. А саме:

- критичне мислення
- ефективне спілкування
- відстоювання власної позиції
- протистояння тиску з боку інших людей
- впевненість
- самоповага
- самоконтроль
- прийняття рішення

Основна ідея програми – виховати в учнів відповідальне ставлення до власного здоров'я у профілактичній співпраці з їх батьками та персоналом школи.

Досягнення профілактичного ефекту є наслідком чіткого впровадження етапів профілактичної програми, а не відокремлених неструктурованих профілактичних дій.

Профілактична ефективна робота в школі починається із складних за своєю структурою *профілактичних програм на робочому місці*, які концентрують свої

³ А. Гіллемпі, Д. Т. Джонс “Навички заради здоров'я. Навчання здоровому способу життя на засадах розвитку навичок: важливий компонент школи, дружньої до дитини, школи, що підтримує здоров'я”. Інформаційна серія “Здоров'я в школі”. Документ 9. ВООЗ // Київ, Кобза, 2004, 123 стор.

зусилля саме на колективі школи, педагогічному та технічному персоналові. Тільки після досягнення необхідного якісного рівня базової інформованості працівників школи, можна перейти до наступного етапу – залучення батьків та учнів.

Інформаційні повідомлення щодо алкоголю та наркотиків, які отримують учні від однолітків, батьків та працівників шкільного закладу, повинні носити подібний, не різнорідний характер. Якщо учні розуміють позитивні та негативні аспекти вживання наркотиків та алкоголю і засвоїли навички особистісної та соціальної компетентності щодо попередження проблем, пов'язаних з ними, вони краще підготовлені до ухвалення розумного рішення про їх вживання у відповідних соціальних ситуаціях.

Принципи побудови програми

- **принцип “комплексності”** програми передбачає цільову профілактичну спрямованість на учнів, їх батьків та працівників шкільних колективів (педагогічний, технічний та медичний персонал школи);
- **принцип “уніфікації”** інформації передбачає забезпечення сучасного уніфікованого інформування щодо наркотиків та алкоголю серед учнів, їх батьків та персоналу шкіл;
- **принцип “інтегрованості”** програми передбачає її поєднання, з одного боку, із вже існуючою в рамках шкільної програми тематикою уроків та занять щодо алкоголю та наркотиків і, з іншого боку, виключає факультативність та, насамперед, передбачає реалізацію профілактичних занять для учнів в рамках рекомендованого тематичного плану в системі виховних годин класного керівника та профілактичних інтервенцій для батьків в системі батьківських зборів;
- **принцип “адекватності”** передбачає відповідність профілактичного матеріалу та методологію його викладання до вікових особливостей учнів та пріоритетів дорослої аудиторії програми;
- **принцип “інтенсивності”** передбачає забезпечення достатньої кількості якісних послідовних профілактичних інтерактивних занять з учнями початкових класів – не менше 4, з учнями середніх та старших класів – не менше 8 на один навчальний рік з інтервалом між заняттями не більше 2 днів;
- **принцип “цілісності”** програми передбачає використання профілактичного матеріалу, який змістовно поєднаний з 1-го по 12 рік навчання, тобто знання та навички учнів щодо профілактики вживання психоактивних речовин посилюються та шліфуються впродовж всього шкільного життя;
- **принцип “активізації”** передбачає активну взаємодію учнів між собою, з вчителем і батьками; інтерактивне спілкування між працівниками шкільного колективу відносно профілактики алкогольних та наркотичних проблем; форму навчання, яка активізує мислення учасників програми та створює умови для ефективного засвоєння інформації.

Навчально-методичний комплект програми

Комплексна програма з профілактики наркотичних та алкогольних проблем представлена у вигляді навчального-методичного комплексу. До його складу входять:

1

Комплексна програма з профілактики наркотичних та алкогольних проблем, зорієнтована на учнів 1-12 класів, їх батьків та персонал загальноосвітніх закладів I – III ступенів навчання. Загальний виклад профілактичних дій.

Посібник рекомендований для використання працівниками педагогічних колективів загальноосвітніх навчальних закладів та методистів з виховної роботи районних методичних кабінетів (центрів) інститутів післядипломної педагогічної освіти.

2

Модуль 1. Навчально-методичний посібник “Технологія проведення профілактичного тренінгу в умовах шкільного середовища”.

Посібник рекомендований для використання класними керівниками, шкільними психологами загальноосвітніх навчальних закладів та методистами з виховної роботи районних методичних кабінетів (центрів) інститутів післядипломної педагогічної освіти в рамках системи підвищення кваліфікації вчителів.

3

Модуль 2. Навчально-методичний посібник “Інформаційна програма з профілактики наркотичних та алкогольних проблем, зорієнтована на персонал загальноосвітніх закладів I – III ступенів навчання”.

Посібник рекомендований для використання працівниками шкільних колективів, які пройшли тренінг “Технологія проведення профілактичного тренінгу в умовах шкільного середовища” та володіють відповідними навичками ефективного тренера. Система відбору тренерів з числа педагогічного колективу та кількість годин для проведення профілактичних тренінгів визначаються адміністрацією шкільного закладу.

4

Модуль 3. Навчально-методичний посібник “Батьківська компетентність або підказки батькам. Інформаційно-розвивальна профілактична протинаркотична та протиалкогольна програма, зорієнтована на батьків учнів загальноосвітніх закладів I – III ступенів навчання”.

Посібник рекомендований для використання вчителями та шкільними психологами загальноосвітніх навчальних закладів в системі батьківських зборів у формі коротких профілактичних інтервенцій, тривалістю не більше 40 хв.

Модуль 4. Навчально-методичний посібник “Моє здоров’я... Моє рішення... Мій вибір... Виховна протинаркотична та протиалкогольна профілактична програма, зорієнтована на учнів 1-12 класів загальноосвітніх закладів I – III ступенів навчання”.

Посібник рекомендований для використання класними керівниками 1-12 класів в системі виховних годин, у формі нетрадиційних уроків з елементами інтерактивного навчання, не менше 4 годин з 1 по 4 клас та не менше 8 годин з 5 по 12 клас. Доповненням до програмних модулів є робочі зошити для учнів 1-12 класів.

Кожний модуль має свої завдання, цільову групу, форму і методи реалізації, структуру та особливості проведення. Водночас програмні модулі пов’язані між собою загальною ідеєю профілактичної програми, що забезпечує її комплексність. Комплекс профілактичних інформаційно-навчальних матеріалів програми дозволить батькам та вчителям дотримуватися єдиного підходу в профілактиці вживання психоактивних речовин дитиною.

Оцінка відповідності програми профілактичним цілям

Профілактична програма повністю відповідає *критеріям оцінки відповідності профілактичних програм*, розрахованих на дітей, підлітків та молодь, встановленими ВООЗ.

А саме, програма:

- розрахована на учнів I – III ступенів навчання;
- навчає життєвим навичкам за допомогою інтерактивних методів;
- виховує позитивне ставлення до навчання;
- розвиває навички протидії соціальному тиску з урахуванням рівня розвитку дітей;
- сприяє позитивному впливу дітей один на одного;
- привчає до соціально сприятливих форм поведінки;
- закріплює отриманні знання через формування корисних навичок та вмінь;
- створена як постійно діюча профілактична програма в рамках виховного процесу;
- передбачає оцінку ефективності профілактичних занять.

НАРКОТИЧНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ

ВИТЯГ З КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ (прийнятий ВРУ 5 квітня 2001 року №2341-III)

Р о з д і л XIII ЗЛОЧИНИ У СФЕРІ ЛЕГАЛЬНОГО ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ АБО ПРЕКУРСОРІВ ТА ІНШІ ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

Стаття 305. Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів

1. Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, тобто їх переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю, –

карається позбавленням волі на строк від трьох до восьми років з конфіскацією наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, що були предметом контрабанди.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, а також якщо предметом цих дій були особливо небезпечні наркотичні засоби чи психотропні речовини або наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги чи прекурсори у великих розмірах, –

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з конфіскацією наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, що були предметом контрабанди, та з конфіскацією майна.

3. Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів, вчинена організованою групою, а також якщо предметом контрабанди були наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги чи прекурсори в особливо великих розмірах, –

карається позбавленням волі на строк від восьми до дванадцяти років із конфіскацією наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, що були предметом контрабанди, та з конфіскацією майна.

Примітка. *Поняття великий та особливо великий розмір наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, що застосовується в цьому розділі, визначається спеціально уповноваженим органом виконавчої влади у галузі охорони здоров'я.*

Стаття 306. Використання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів

1. Розміщення коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, у банках, на підприємствах,

в установах, організаціях та їх підрозділах або використання таких коштів для придбання об'єктів, майна, що підлягають приватизації, чи обладнання для виробничих чи інших потреб, або використання таких доходів (коштів і майна) з метою продовження незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів –

караються позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років з конфіскацією коштів або іншого майна, одержаних злочинним шляхом, та з конфіскацією майна.

2. Дії, передбачені частиною першою цієї статті, учинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або у великих розмірах, –

караються позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

Примітка. Під великим розміром слід розуміти кошти, сума яких становить двісті та більше неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 307. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів

1. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання з метою збуту, а також незаконний збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів –

караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або особою, яка раніше вчинила один із злочинів, передбачених статтями 308-310, 312, 314, 315, 317 цього Кодексу, або із залученням неповнолітнього, а також збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів у місцях, що призначені для проведення навчальних, спортивних і культурних заходів, та в інших місцях масового перебування громадян, або збут чи передача цих речовин у місця позбавлення волі, або якщо предметом таких дій були наркотичні засоби, психотропні речовини або їх аналоги у великих розмірах чи особливо небезпечні наркотичні засоби або психотропні речовини, –

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з конфіскацією майна.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою, а також якщо предметом таких дій були наркотичні засоби, психотропні речовини або їх аналоги в особливо великих розмірах, або вчинені із залученням малолітнього або щодо малолітнього, –

караються позбавленням волі на строк від восьми до дванадцяти років з конфіскацією майна.

4. Особа, яка добровільно здала наркотичні засоби, психотропні речовини або їх аналоги і вказала джерело їх придбання або сприяла розкриттю злочинів, пов'язаних

з їх незаконним обігом, звільняється від кримінальної відповідальності за незаконне їх виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання (частина перша цієї статті, частина перша статті 309 цього Кодексу).

Стаття 308. Викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем

1. Викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства – караються позбавленням волі на строк від трьох до шести років.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або із застосуванням насильства, що не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого, або з погрозою застосування такого насильства, або особою, яка раніше вчинила один із злочинів, передбачених статтями 306, 307, 310, 311, 312, 314, 317 цього Кодексу, або у великих розмірах, а також заволодіння наркотичними засобами, психотропними речовинами або їх аналогами шляхом зловживання службовою особи своїм службовим становищем – караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони вчинені в особливо великих розмірах, або організованою групою, розбій з метою викрадення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, а також вимагання цих засобів чи речовин, поєднане з насильством, небезпечним для життя і здоров'я, – караються позбавленням волі на строк від семи до дванадцяти років з конфіскацією майна.

Стаття 309. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту

1. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту – караються обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб чи особою, яка раніше вчинила один із злочинів, передбачених статтями 307, 308, 310, 317 цього Кодексу, або якщо предметом таких дій були наркотичні засоби, психотропні речовини або їх аналоги у великих розмірах, – караються позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені із залученням неповнолітнього, а також якщо предметом таких дій були наркотичні

засоби, психотропні речовини або їх аналоги в особливо великих розмірах, – караються позбавленням волі на строк від п’яти до восьми років.

4. Особа, яка добровільно звернулася до лікувального закладу і розпочала лікування від наркоманії, звільняється від кримінальної відповідальності за дії, передбачені частиною першою цієї статті.

Стаття 310. Посів або вирощування снотворного маку чи конопель

1. Незаконний посів або вирощування снотворного маку чи конопель - караються штрафом до п’ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до трьох років.

2. Незаконний посів або вирощування снотворного маку чи конопель особою, яка була засуджена за цією статтею чи яка раніше вчинила один із злочинів, передбачених статтями 307, 309, 311, 317 цього Кодексу, або вчинені за попередньою змовою групою осіб з метою збуту, а також незаконний посів або вирощування снотворного маку чи конопель у кількості п’ятисот і більше рослин – караються позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

Стаття 311. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання прекурсорів

1. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання прекурсорів з метою їх використання для виробництва або виготовлення наркотичних засобів чи психотропних речовин – караються штрафом до п’ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або у великих розмірах, або з метою збуту, а також незаконний збут прекурсорів – караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.

3. Дії, передбачені частиною першою, вчинені організованою групою або в особливо великих розмірах, – караються позбавленням волі на строк від шести до дванадцяти років з конфіскацією майна.

4. Особа, яка добровільно здала прекурсор, що призначалися для виробництва або виготовлення наркотичних засобів чи психотропних речовин, і вказала джерело їх придбання або сприяла розкриттю злочинів, пов’язаних із незаконним обігом прекурсорів, наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, звільняється від кримінальної відповідальності за незаконні їх виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання (частина перша цієї статті).

Стаття 312. Викрадення, привласнення, вимагання прекурсорів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем

1. Викрадення, привласнення, вимагання прекурсорів або заволодіння ними шляхом шахрайства з метою подальшого збуту, а також їх збут для виробництва або виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів – караються штрафом до сімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк до трьох років.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або із застосуванням насильства, що не є небезпечним для життя або здоров'я, чи з погрозою застосування такого насильства, або у великих розмірах, а також заволодіння прекурсорами шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем, –

караються позбавленням волі на строк від трьох до семи років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою або в особливо великих розмірах, розбій з метою викрадення прекурсорів, а також їх вимагання, поєднане з насильством, небезпечним для життя і здоров'я, –

караються позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

Стаття 313. Викрадення, привласнення, вимагання обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, чи заволодіння ним шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем та інші незаконні дії з таким обладнанням

1. Викрадення, привласнення, вимагання обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, чи заволодіння ним шляхом шахрайства, а також незаконне виготовлення, придбання, зберігання, передача чи продаж іншим особам такого обладнання –

караються штрафом від п'ятдесяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб або особою, яка раніше вчинила один із злочинів, передбачених статтями 306, 312, 314, 315, 317, 318 цього Кодексу, а також заволодіння обладнанням, призначеним для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем –

караються позбавленням волі на строк від двох до шести років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони вчинені організованою групою або з метою виготовлення особливо небезпечних наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, розбій з метою викрадення обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, а також його вимагання, поєднане з насильством, небезпечним для життя і здоров'я, –

караються позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років з конфіскацією майна.

Стаття 318. Незаконне виготовлення, підроблення, використання чи збут підроблених документів на отримання наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів

1. Незаконне виготовлення, підроблення, використання або збут підроблених чи незаконно одержаних документів, які дають право на отримання наркотичних засобів чи психотропних речовин або прекурсорів, призначених для вироблення або виготовлення цих засобів чи речовин, –

караються штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або особою, яка раніше вчинила один із злочинів, передбачених статтями 306–317 цього Кодексу, –

караються позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

Стаття 319. Незаконна видача рецепта на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин

1. Незаконна видача рецепта на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин з корисливих мотивів чи в інших особистих інтересах –

карається штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Та сама дія, вчинена повторно, –

карається позбавленням волі на строк від двох до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Стаття 320. Порухення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів

1. Порухення встановлених правил посіву або вирощування снотворного маку чи конопель, а також порухення правил виробництва, виготовлення, зберігання, обліку, відпуску, розподілу, торгівлі, перевезення, пересилання чи використання наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, призначених для виробництва чи виготовлення цих засобів чи речовин, –

караються штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до чотирьох років, або позбавленням волі на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Ті самі дії, вчинені повторно, або якщо вони спричинили нестачу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів у великих розмірах, або призвели до викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів,

психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовою особою своїм службовим становищем, – караються штрафом до сімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Стаття 321. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, перевезення, пересилання, зберігання з метою збуту або збут отруйних і сильнодіючих речовин

1. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, перевезення, пересилання або зберігання з метою збуту, збут отруйних або сильнодіючих речовин, що не є наркотичними або психотропними чи їх аналогами, а також здійснення таких дій щодо обладнання, призначеного для виробництва чи виготовлення отруйних або сильнодіючих речовин, вчинені без спеціального на те дозволу, –

караються штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк до трьох років.

2. Порушення встановлених правил виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, відпуску, обліку, перевезення, пересилання отруйних або сильнодіючих речовин, що не є наркотичними або психотропними чи їх аналогами, –

карається штрафом до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк до двох років.

КОДЕКС УКРАЇНИ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ
(прийнятий ВР УРСР 07 грудня 1984 р. зі змінами та доповненнями №8073-Х)

Витяг

Стаття 44. Незаконні виробництво, придбання, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмірах

Незаконні виробництво, придбання, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмірах – тягнуть за собою накладення штрафу від вісімнадцяти до сорока трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб.

Особа, що добровільно здала наркотичні засоби або психотропні речовини, які були в неї у невеликих розмірах і які вона виробила, виготовила, придбала, зберігала, перевозила, пересилала без мети збуту, звільняється від адміністративної відповідальності за дії, передбачені цією статтею.

Примітка. *Невеликий розмір наркотичних засобів та психотропних речовин визначається спеціально уповноваженим органом виконавчої влади в галузі охорони здоров'я.*

Стаття 106-1. Невжиття заходів щодо забезпечення охорони посівів снотворного маку чи конопель, місць їх зберігання та переробки

Невжиття заходів щодо забезпечення встановленого режиму охорони посівів снотворного маку чи конопель, місць зберігання і переробки врожаю цих культур, а так само невиконання заходів щодо знищення післяжнивних залишків чи відходів виробництва, що містять наркотичні речовини, –

тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від вісімнадцяти до сорока п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Невиконання землекористувачами або землевласниками на закріплених за ними земельних ділянках заходів щодо знищення дикорослих конопель чи снотворного маку – тягне за собою накладення штрафу на громадян від дев'яти до вісімнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а на посадових осіб – від вісімнадцяти до сорока п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 106-2. Незаконні посів та вирощування снотворного маку чи конопель

Незаконні посів або вирощування снотворного маку чи конопель – тягнуть за собою накладення штрафу від вісімнадцяти до вісімдесяти восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією незаконно вирощуваних наркотичних рослин.

Стаття 164. Порушення порядку заняття підприємницькою або господарською діяльністю

Заняття підприємницькою діяльністю без державної реєстрації або заняття господарською діяльністю без ліцензії, якщо її отримання передбачено законом – тягне за собою накладення штрафу від трьох до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян із конфіскацією виготовленої продукції, знарядь виробництва і сировини чи без такої.

Світовий досвід у сфері соціальної політики щодо вживання наркотичних речовин

Соціальна політика стосовно вживання наркотиків відображається в законодавстві країни. Стратегія дій щодо наркотичних речовин в різних країнах деколи доходить до протилежностей.

Так в США проголошується абсолютна нетерпимість до вживання наркотиків. Ця політика протиставляється іншій соціальній стратегії – “зменшення шкоди”, яку застосовують в Англії і Нідерландах. Політика “зменшення шкоди”, головним чином, переслідує цілі мінімізації наслідків вживання наркотичних речовин. Саме тому профілактичні дії серед споживачів наркотиків зосереджуються в напрямку забезпечення їх одноразовими шприцами і виписуючи лікарські наркотичні засоби. Такі заходи покликані знизити частоту ВІЛ-інфікування, зменшити кількість злочинів. Інший приклад, столиця Нідерландів – Амстердам, де частиною стратегії було поблажливе відношення поліції до зберігання і вживання наркотиків, за якими закріпилася назва “легкі”. Тюремне покарання там загрожує лише за поширення “важких наркотиків”.

Нідерланди заслуговують на детальніший розгляд ситуації. Існує міф, що “легкі” наркотики там повністю легалізовані і продаються без обмежень через мережу так званих “кав’ярень” (coffee shops). Нідерланди одна з небагатьох країн, де наркотики офіційно розділяються на “легкі” і “важкі”. Насправді, всі наркотики, перераховані в міжнародних конвенціях, в Нідерландах заборонені. Це означає, що транспортування, продаж, виробництво і зберігання цих речовин тут переслідується згідно із законом, порушення якого загрожує терміном тюремного ув’язнення від 1 місяця до 8 років. Нідерланди, як і Німеччина та Великобританія, не переслідують людей за вживання наркотиків. Не дивлячись на заборону, “кав’ярні” продають “легкий” наркотик, тобто закон існує, але не виконується. Проте їх власники повинні виконувати низку правил, зокрема, продавати наркотик лише особам, яким виповнилося 18 років, і лише дозволена законодавством кількість. Наркотики в країні не можна рекламувати, не можна торгувати “важкими” наркотиками і, нарешті, в “кав’ярнях” можна зберігати лише їх визначену кількість. В разі порушення цих правил заклад буде закритий. Допускаючи діяльність “кав’ярень”, власті переслідують їх постачальників, оскільки це, як правило, злочинні організації. Проте, багато супротивників такої політики сьогодні називають Нідерланди “наркотичною ямою” Європи.

До виробників і розповсюджувачів наркотиків країни світу застосовують різні по своїй суворості санкції. У Австрії, Франції і Швейцарії поширення і виробництво наркотиків загрожує терміном позбавлення волі до 20 років, Данії і Німеччині – до 15, Швеції – до 10, Угорщині – до 8, Польщі – до 7,5, Італії – від 2 до 20, Великобританії, Греції, Австралії (Новий Південний Уельс) – до довічного ув’язнення.

У країнах Азії і Африки передбачені ще триваліші терміни тюремного ув’язнення: в Індії – до 20 років, в Шрі-Ланці і Кенії – до 10, в Кот-Д’Івуарі – від 3 місяців до 5 років, в Японії, Таїланді, Єгипті, Нігерії – до довічного. У Латинській Америці можна потрапити за ґрати на 20 років: у Венесуелі – до 15 Ар-

гентині, Еквадорі і Коста-Ріці – до 12 років. Законодавство низки країн карає за вживання наркотиків. Це Франція (позбавлення волі на термін від 2 місяців до року і штраф від 500 до 5000 євро), Греція (від 2 до 5 років), Австралія (2 роки і/або штраф у 2000 доларів) і Швейцарія (від 1 дня до 3 місяців або штраф). Тому наші туристи – любителі таких відчуттів легко можуть виявитися на лаві підсудних просто через незнання законів. З'явилися пропозиції для туристичних фірм розміщувати в буклетах інформацію як через незнання можна стати дилером з постачання наркотиків.

Законодавством низки країн за виробництво і поширення наркотичних речовин передбачена, навіть, страта. Вона введена в Індії, Бангладеш, Індонезії, Ірані, Малайзії, Південній Кореї, Таїланді, Туреччині, Єгипті, Саудівській Аравії. У цих країнах застосовується, як правило, або повішання (у колишніх англійських колоніях), або розстріл (колонії Франції та інших континентальних держав). У країнах шаріату, наприклад в Саудівській Аравії, засудженому відсікають голову. Голови в королівстві рубають майже щодня, хоча традиційно це здійснюється в п'ятницю після денної молитви. За місяць може бути страчено до 40 чоловік, у тому числі й іноземців, головним чином за торгівлю наркотиками. Окрім голів жителів цієї країни, там летять голови пакистанців, афганців, єгиптян, філіппінців, чадців, нігерійців. Власті королівства Саудівської Аравії не люблять тягнути з виконанням вироку. Система апеляцій тут практично не діє, і це вважають найбільш ефективним засобом в боротьбі з поширенням наркотиків. Страта відбувається, зазвичай, в найбільш багатолюдних місцях, присутність жінок заохочується. Така норма введена навіть у законодавство деяких країн. Наприклад, в Ірані: ст. 4 Закону “Про боротьбу з вживанням наркотиків” вказує на те, що страту доцільно здійснювати в громадських місцях. За цим же законодавством в засудженого до довічного ув'язнення або страти конфіскується майно за винятком зовсім незначної частини.

У інших державах набули поширення тілесні покарання. Вони, як правило, є додатковим покаранням до довічного вироку, термінового позбавлення волі або штрафу.

Глосарій

Абстиненція (похмільний синдром або синдром відміни) – стан, що виникає при різкому припиненні або зменшенні дози психоактивних речовин, від яких особа має залежність. Супроводжується комплексом болісних психологічних і фізичних розладів різного ступеня прояву.

Алкоголь – це рідина без кольору, з характерним запахом та смаком, легкозаймиста з температурою кипіння 78,3°. Використовується як розчинник, антифриз, дезінфікуючий засіб, моторне пальне, для приготування алкогольних (спиртних) напоїв та лікувальних засобів.

Алкогольна політика – це діяльність органів державної та місцевої влади, державного і місцевого управління, спрямована на контроль та регуляцію виробництва, розповсюдження алкоголю, профілактику чи зменшення негативних наслідків його вживання.

Алкогольний напій – продукти, одержані шляхом спиртового бродіння цукровмістких матеріалів або виготовлення на основі харчових спиртів з вмістом понад 8,5 відсотків етилового спирту. Натуральними способами отримання алкогольних напоїв є ферментація: виноградного соку (вино) фруктових соків (сидр), солоду (пиво). “Чистий” алкоголь високої концентрації (горілка, віскі та ін.) може виготовлятися із злаків (ячмінь, пшениця, рис та ін.) і овочів (картопля, цукровий буряк та ін.).

Альтернатива – необхідність вибору одного з двох чи декількох можливих рішень, напрямків тощо, які взаємно виключають одне одного; варіант протилежного судження, рішення, можливості за принципом “або – або”.

Аналіз – розкладання (уявне або реальне) об’єкта чи явища на елементи для подальшого вивчення.

Виховання – планомірний та цілеспрямований вплив на свідомість і поведінку людини з метою формування певних установок, понять, принципів, ціннісних орієнтацій, що забезпечує умови для її розвитку, підготовку до громадського життя і праці.

Відповідальність – категорія етики, що відображає соціальне і морально-правове ставлення особистості до суспільства, окремих осіб, людства в цілому, до самої себе. Це покладений на когось або взятий на себе обов’язок відповідати за певну ділянку роботи, справу, дії, вчинки, слова.

ВІЛ – вірус імунодефіциту людини, який розвивається та розмножується в організмі людини і призводить до повної втрати його захисних сил та розвитку СНІДу.

Внутрішньовенні ін’єкції наркотиків – засіб введення наркотиків через судини за допомогою шприца. Один з основних шляхів поширення ВІЛ, гепатитів тощо.

Групова динаміка – це розвиток або рух групи в часі, обумовлений взаємодією і взаєминами членів групи, а також зовнішнім впливом на групу.

Динамічна вправа (вправа-розминка) – інтерактивний метод роботи з групою, спрямований на активізацію психічних процесів, зокрема уваги та мислення.

Дискримінація – обмеження або позбавлення прав окремих груп населення за прикметами расової або національної приналежності, соціального походження, політичних поглядів, статі тощо.

Дискусія – інтерактивний метод роботи з групою, що надає можливість учасникам групової роботи висловити свою думку з того або іншого питання на підставі своїх знань і попереднього досвіду, а також розширити, поглибити його, а в ряді випадків і змінити на протилежне.

Дружба – приязні стосунки між людьми, які ґрунтуються на взаємній повазі, симпатії та відданості.

Духовне здоров'я людини – визначається багатством духовного світу особистості, знанням і сприйняттям духовної культури (цінностей освіти, науки, культури, мистецтва, релігії, моралі, етики тощо), включає рівень свідомості, особливості світогляду, життєвої самоідентифікації, ставлення до сенсу життя, оцінку власних здібностей і можливостей, їх реалізації відповідно до індивідуальної ментальності.

Емоції – психічне відображення у формі безпосереднього пристрасного переживання змісту життєвих явищ і ситуацій, обумовлених ставленням до дійсності, до особистого і навколишнього життя.

Емпатія (грец. **Empatheia** – співпереживання) – це пізнання людиною внутрішнього світу інших людей, їх думок і відчуттів, співпереживання і співчуття по відношенню до інших людей.

Життєва позиція – внутрішня установка, обумовлена моральними і психологічними якостями особистості, яка відображає її суб'єктивне ставлення до суспільства. Це узагальнена система поглядів особистості на своє місце і роль у житті, життєдіяльності суспільства, принципів соціально значущої поведінки. Це основний показник особистісного розвитку індивіда.

Життєві навички – здатність до адаптивної та позитивної поведінки, що дозволяє індивідууму ефективно справлятися з потребами та проблемами повсякденного життя. Зокрема, це група психологічних знань та міжособистісних навичок, котрі допомагають людям приймати поінформовані рішення, вирішувати проблеми, критично та творчо мислити, продуктивно спілкуватися, будувати здорові стосунки, перейматися почуттями інших людей, управляти своїм життям у здоровий та продуктивний спосіб.

Залежність алкогольна – захворювання, що розвивається в наслідок тривалого зловживання алкогольними напоями.

Залежність наркотична – захворювання, що викликається систематичним вживанням наркотиків.

Залежність психологічна – зміна поведінки людини, коли вона починає епізодично чи регулярно вживати психоактивні речовини. Це непереборне бажання відчувати змінений стан.

Залежність фізична – непереборна фізична потреба у вживанні психоактивних речовин, відсутність яких стає причиною фізичних розладів. Настає за наявності психологічної залежності.

Залежність хімічна – непереборний потяг до вживання психоактивних речовин. Спричиняє фізичні та психічні розлади.

Засоби масової інформації – радіо, телебачення, друковані видання, Інтернет.

Захоплення – інтерес до кого-небудь або чого-небудь, який супроводжується значним емоційним підйомом.

Здоров'я людини – стан повного фізичного, духовного і соціального добробуту людини, а не лише відсутність у неї хвороб та інших вад.

Здоровий спосіб життя – усвідомлене, активне ставлення до власного здоров'я, акумулювання певних позитивних або нейтралізація негативних факторів, зовнішніх і внутрішніх; спосіб життєдіяльності людини, метою якого є формування, збереження і зміцнення здоров'я. До основних складових здорового способу життя належать: рівень культури суспільства й особи; місце здоров'я серед потреб людини; мотивації збереження і зміцнення здоров'я; установка на довге здорове життя; навчання засобам збереження і зміцнення здоров'я.

Зловживання психоактивною речовиною – процес формування хімічної залежності як результат поступового збільшення дози психоактивної речовини. Наслідком звикання є психологічна та фізична залежність.

Знання – сукупність відомостей з будь-якої галузі, набутих у процесі навчання, дослідження тощо; пізнання дійсності в окремих її проявах і в цілому.

Знання корисні – передбачають розуміння особою світу і фактів життєдіяльності на основі володіння певної інформації, що спрямована на збереження її здоров'я та життя.

Небезпечні знання – передбачають розуміння особою світу і фактів життєдіяльності на основі володіння певної інформації, що несе в собі ризик для її здоров'я та життя.

Інтерактивні методи навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної та комунікативної діяльності, в якій людина, що навчається, залучається до групового процесу та має можливість не тільки засвоювати тематичний матеріал, а й висловлюватися з приводу того, що вона розуміє, відчуває, знає, думає по відношенню до групової діяльності.

Компетентність – психосоціальна якість, яка означає силу і впевненість, що виходить із почуття власної успішності й корисності, які дають людині усвідомлення своєї спроможності ефективно взаємодіяти з оточенням.

Компетентність соціальна – це загальна здатність, основана на знаннях, досвіді, цінностях, схильностях, які здобуті завдяки навчанню та дозволяють людині встановлювати зв'язки між знаннями та життєвою соціальною ситуацією, знаходити шляхи для вирішення тієї чи іншої проблеми.

Кохання – почуття глибокої сердечної прихильності до іншої особи; високий ступінь емоційного позитивного ставлення, яке виділяє об'єкт з-поміж інших та ставить його у центр власних життєвих потреб та інтересів.

Метод “зворотного зв'язку” – це персональні висловлювання з приводу якоїсь дії, ситуації або явища. Людина говорить тільки про свої відчуття, думки, враження. Мета зворотного зв'язку – навчити учасників давати корисні коментарі, а також адекватно сприймати коментарі інших учасників.

Метод “мозкового штурму” – інтерактивний метод роботи з групою, засіб швидкого залучення всіх членів групи до роботи на основі вільного висловлення своїх думок з питання, що розглядається.

Мислення – процес пізнавальної діяльності індивіда, який характеризується узагальненим і опосередкованим відображенням дійсності (аналіз, синтез, узагальнення і т. ін.).

Мислення критичне – мислення, спрямоване на оптимальне використання отриманих раніше знань, вмінь і навичок та використання певних стратегій, які підвищують вірогідність отримання бажаного результату або вирішення проблем.

Мотив – це усвідомлювана причина, що лежить в основі вибору дій та вчинків особистості.

Наркотик (наркотична речовина) (від грец. narcotico – заціпенілість) – включена до Переліку наркотичних засобів психотропних речовин і прекурсорів – речовина природного чи синтетичного походження, препарат чи матеріал (в т.ч. рослина). Перелік розробляється Програмою з контролю наркотиків ООН і затверджується Кабінетом Міністрів України. Наркотик може використовуватись легально (медичний препарат) і нелегально (як засіб “побутової психофармакології”).

Настрій – загальний емоційний стан, який протягом певного проміжку часу забарвлює переживання й діяльність людини і виступає в якості позитивного чи негативного емоційного фону її психічного життя.

Наслідок – результат, який впливає з попередньої діяльності.

Наслідування – це особлива форма поведінки дитини, яка полягає у відтворенні нею рухів, дій, мовлення і вчинків інших людей. Наслідування може здійснюватися як мимовільно, так і довільно, як усвідомлено, так і несвідомо.

Небезпека – ситуація загрози здоров'ю чи життю людини. Це явища, процеси, які можуть завдати руйнівного впливу або нанести моральної, матеріальної, фізичної шкоди людині чи навколишньому середовищу.

Невербальний спосіб – це спосіб певної діяльності, що застосовується за відсутності слів, лише за допомогою міміки, жестів та рухів.

Невпевнена позиція – позиція людини, коли вона нехтує власними правами та інтересами за рахунок задоволення інтересів іншої людини.

Опортуністичні хвороби (від англ. “opportunity” – зручний випадок, сприятлива можливість) – це захворювання, які використовують для свого розвитку слабкість імунної системи людини, яка живе з ВІЛ, і виступають показником для діагностики СНІДу (наприклад, туберкульоз, менінгіт, пневмонія, рак).

Особистісний захист – сукупність певних життєвих навичок та вмінь (ефективне спілкування, протистояння тиску, впевненість, самоконтроль тощо), які допомагають людині ефективно діяти в ситуації ризику або небезпеки.

Поведінка агресивна – поведінка, за якої людина демонструє силу та перевагу по відношенню до інших людей, зневажання їх прав та інтересів.

Поведінка асертивна – поведінка, за якої людина виражає свої думки, переконання та почуття прямо та відкрито, поважаючи права та інтереси інших людей.

Поведінка безпечна – це поведінка людини, яка виключає негативні наслідки її діяльності.

Поведінка відповідальна – поведінка, що базується на почутті відповідальності, власної гідності особистості, впевненості у собі і водночас включає турботливе та толерантне ставлення до інших.

Поведінка пасивна – поведінка людини, яка характеризується безініціативністю, відсутністю критичного аналізу, підпорядкуванням вимогам інших людей.

Послуга – це комплекс правових, економічних, психологічних, освітніх, медичних, реабілітаційних та інших заходів, що використовуються для розв'язання соціальних проблем людини, яка отримує послуги, зокрема шляхом формування у неї активної позиції та вміння самостійно долати складні життєві обставини.

Профілактика вторинна – раннє виявлення і активне лікування людей, які вживають наркотики та зловживають алкоголем. ВООЗ визначає вторинну профілактику як роботу з особами, які зловживають психоактивними речовинами, але ще не мають залежності, а також як комплекс заходів з якнайширшого інформування такого контингенту людей, їхнього найближчого оточення, а також контингентів ризику.

Профілактика ВІЛ-інфікування – це комплекс дій, спрямованих на широку групу людей, які передбачають формування таких поведінкових навичок, які зменшують уразливість індивідуумів в умовах епідемії.

Профілактика первинна (протинаркотична) – це комплекс дій, спрямованих на попередження немедичного вживання наркотиків будь-якою особою.

Профілактика первинна (протиалкогольна) – це комплекс дій, спрямованих на попередження вживання алкогольних напоїв дітьми та підлітками.

Профілактика третинна – профілактичні дії, спрямовані на лікування, адаптацію учасників подій до вже існуючої проблеми; допомога особам, що мають залежність від психоактивних речовин (алкоголь, наркотики) у лікувальних закладах.

Профілактичне втручання (у світовій практиці – “профілактична інтервенція”) – це дія, спрямована на певну групу людей з метою профілактичного інформування та навчання за досить короткий проміжок часу (від 5 до 40 хв.).

Психічне здоров'я людини – характеризується особливостями психічних процесів, властивостей мислення, характеру, психоемоційного типу (збудженість, емоційність, чутливість, потреби, мотиви, стимули, установки, цілі, уявлення, почуття тощо), які зумовлюють силу і швидкість реакцій на ситуації, рівень стресу тощо.

Психоактивні речовини – будь-які природні або синтетичні речовини та матеріали, класифіковані в міжнародних конвенціях як такі, що становлять небезпеку для здоров'я населення у разі немедичного вживання та зловживання ними, і віднесені до зазначеної категорії Комітетом з контролю за наркотиками при Міністерстві охорони здоров'я України.

Повага – позитивне ставлення до людини з боку оточення, що ґрунтується на визнанні її чеснот.

Поведінка – сукупність вчинків, дій. Це реакція організму на будь-яке подразнення або вплив ззовні.

Потреби – складові життєдіяльності, необхідні для функціонування і розвитку організму, людської особистості, соціальної групи, суспільства в цілому; спонукальна причина діяльності (потреби поділяються на матеріальні – потреби в одязі, їжі, помешканні, теплі тощо, духовні – потреби в спілкуванні, набутті знань, творчості, самореалізації тощо, соціальні – потреби людини в медичному обслуговуванні, у вихованні дітей, у вільному часі, відпочинку, в гідних умовах праці і навчання).

Почуття – емоційні переживання людини, в яких відбивається ставлення індивіда до певних предметів чи процесів навколишнього світу.

Похвала – це висловлене схвалення вчинків, поведінки і діяльності людини.

Право – сукупність загальноприйнятих норм, встановлених або санкціонованих державою, що надають можливість людині здійснювати певну діяльність та реалізуватись як особистість.

Прийняття рішення – послідовність дій, які ведуть до досягнення мети, наприклад розв'язання проблеми, вирішення складної ситуації.

Проблемна ситуація – ситуація, для подолання якої потрібно знайти і застосувати нові знання чи способи дій.

Реабілітація – це комплекс медико-соціальних, психологічних заходів, спрямованих на відновлення, корекцію або компенсацію порушених психічних функцій, станів, особистісного і соціально-трудового статусів хворих.

Рефлексія – це процес пізнання людиною внутрішніх психічних актів та станів. Це не просто знання про себе, а й виявлення того, як інші знають та розуміють тебе, а саме, твої особистісні особливості, емоційні реакції та когнітивні (пов'язані із пізнанням) уявлення.

Рішення – дія, до якої людина вирішила вдатися після обміркування ситуації, з якої потрібно знайти вихід.

Рішення відповідальне – продуманий намір, що передбачає дії, які мають бути виконані, та особисту відповідальність за їх наслідки.

Ризик – ситуативна характеристика діяльності, що полягає у невизначеності її результату і можливих несприятливих наслідках у випадку невдачі.

Родина – група людей, що складається з батьків, дітей, онуків і близьких родичів.

Рольова гра – це невеличка п'єса, яка відображає моделі життєвих ситуацій. Рольові ігри сприяють кращому розумінню цих ситуацій.

Самоконтроль – контроль, що здійснюється людиною щодо власних дій та емоцій. Самоконтроль виражається в усвідомленні та оцінці власних дій, психічних процесів і станів, у вмінні оцінювати правильність своїх слів, вчинків у процесі діяльності та вчасно змінювати їх відповідно до ситуації.

Самооцінка – оцінка особистістю самої себе, своїх можливостей, якостей та місця серед інших людей; важливий регулятор поведінки, від якого залежать взаємостосунки людини з навколишнім світом, її критичність, вимогливість до себе, ставлення до своїх успіхів та невдач. Разом з тим самооцінка впливає на ефективність діяльності та подальший розвиток особистості.

Самоповага – повага до самого себе, визнання власних чеснот; позитивний образ самого себе, який включає сприйняття себе і почуття особистої гідності, які ґрунтуються на погляді на себе з позицій щирої і безумовної любові; розвивається завдяки відчуттю причетності, компетентності і здатності цінувати себе.

Сім'я – група людей, що можуть проживати разом. Складається з чоловіка, жінки та дітей, згуртованих спільною діяльністю, інтересами, взаємопідтримкою та взаємотурботою.

Сімейні традиції – історично складений і переданий із покоління в покоління досвід суспільного життя, норми поведінки, смаки.

Сімейні цінності – фундаментальні сімейні блага, які забезпечують функціонування і розвиток сім'ї.

СНІД – синдром набутого імунодефіциту, тобто хвороба, викликана ВІЛ. “Синдром” – низка ознак (симптомів), що вказують на наявність якоїсь хвороби чи стану. “Набутого” – такого, що з'явився протягом життя, а не від народження. “Імунного” – стосується імунної системи, яка забезпечує захист людини від мікроорганізмів, що спричиняють хворобу. “Дефіцит” – відсутність чого-небудь, у даному випадку захисної реакції імунної системи людини на наявність в організмі шкідливих бактерій.

Соціальне здоров'я людини – характеризується рівнем соціалізації особистості, ставленням до норм і правил, прийнятих у суспільстві, соціальними зв'язками з людьми і соціальними інститутами, набутим соціальним статусом та прагненням до його підвищення в межах діючих законів і моральних традицій, джерелами і рівнем доходів і витрат тощо.

Спілкування – процес обміну інформацією. Це складний багатоплановий процес установаження та розвитку контактів між людьми, який породжується потребами в спільній діяльності, містить у собі обмін інформацією, вироблення єдиної стратегії взаємодії, сприйняття та розуміння партнера у спілкуванні.

Спосіб життя – це спосіб взаємодії людини із середовищем, яке її оточує, її поведінка, яка обумовлена особистісною позицією щодо власного життя та здоров'я. Спосіб життя включає три категорії: рівень життя, якість життя і стиль життя. Стиль життя людини впливає на її здоров'я та залежить від неї самої.

Ставлення – це власні нахили, уподобання, а також суб'єктивні оцінки, що схиляють особу діяти чи реагувати у передбачуваний спосіб.

Ставлення відповідальне – характер ставлення до людей, суспільства, навколишнього середовища тощо, який базується на усвідомленні власних обов'язків і власної відповідальності.

Стигматизація – це процес знецінювання людей, які мають алкогольну чи наркотичну залежність або живуть з ВІЛ/СНІДом. Стигматизація може проявлятися через образливі висловлювання, прояв агресії тощо. Стигматизація та дискримінація можуть породжувати самостигматизацію (знецінення людиною власної особистості).

Стратегія “зменшення шкоди” – це мінімізація наслідків вживання психоактивних речовин як для самого споживача, так і для суспільства в цілому.

Стрес – особливий стан фізичного й психічного напруження, що виникає у відповідь на різноманітні екстремальні впливи навколишнього середовища.

Соціальний тиск – дія, спрямована на кого-небудь з метою нав'язування власних ідей, стилів поведінки; насилля над волею. Це соціальна сила (інші люди, реклама), що впливає на свідомість людини.

Стилі батьківства – образ дій батьків, який характеризується певними прийомами виховання і спілкування з дитиною. Розрізняють авторитарний, авторитетний, ліберальний та індіферентний стилі батьківства.

Супервізія – це надання професійної допомоги спеціалісту або закладу, яка спрямована на роботу з професійними труднощами, аналізу недоліків та удосконалення організації роботи.

Тренінг – це інтерактивна форма групової роботи, яка забезпечує активну участь і творчу взаємодію учасників групи між собою та з ведучим.

Фактор – умова, чинник, рушійна сила, причина будь-якого процесу чи явища.

Фактор ризику – це умова, яка підвищує ризик появи негативних наслідків у випадку потрапляння людини в ситуацію, пов'язану із ризиком для її здоров'я та життя.

Фактор захисту – це умова, яка зменшує ризик появи негативних наслідків у випадку потрапляння людини в ситуацію, пов'язану із ризиком для її здоров'я та життя.

Фізичне здоров'я людини – характеризується особливостями анатомічної будови тіла, рівнем фізичного розвитку органів і систем організму, якості фізіологічних функцій у різних умовах довкілля під час спокою та руху.

Усвідомлене батьківство – відповідальна взаємодія батьків (чи осіб, які їх замінюють) між собою, іншими членами сім'ї, включаючи дітей, результатом якої є створення найбільш сприятливих умов для повноцінного розвитку дитини на всіх етапах її життя.

Хибне уявлення – це певні твердження людей щодо конкретної ситуації, дії, речовини та наслідків її вживання тощо, що є міфом, тобто вигадкою, яка не має реального підтвердження щодо свого існування.

ЮНІСЕФ – Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ) – є єдиним агентством Організації Об'єднаних Націй, діяльність якого спрямована виключно на забезпечення інтересів дітей. Основним завданням Дитячого фонду ООН є захист прав дітей в усьому світі, допомога у забезпеченні їх основних потреб та розширення можливостей для реалізації потенціалу дітей і підлітків в усіх країнах світу. Створений на першій сесії Генеральної Асамблеї ООН у 1946 році ЮНІСЕФ має повноваження сприяти координації зусиль урядових, недержавних та комерційних організацій всіх країн світу задля створення всесвітнього руху з метою забезпечення виживання, захисту та розвитку дітей. За діяльність щодо покращення становища дітей в усьому світі ЮНІСЕФ було відзначено Нобелівською премією миру за 1965 рік. У 1997 році ЮНІСЕФ відкрив постійне представництво в Україні. ЮНІСЕФ здійснює свою допомогу через підтримку ініціатив, які пропонуються як державними органами, так і громадськими організаціями. ЮНІСЕФ співпрацює з Міністерством України у справах сім'ї, дітей та молоді, Міністерством охорони здоров'я, Міністерством освіти і науки, Міністерством внутрішніх справ, Державним комітетом статистики, іншими урядовими та громадськими організаціями.

Зокрема, програма співпраці між ЮНІСЕФ та Урядом України передбачає наступні пріоритетні цілі:

- створення законодавчої бази та відповідного соціального середовища, що забезпечує інтереси та права дітей і молоді згідно з Конвенцією про права дитини;
- охорона здоров'я та підтримка гармонійного розвитку немовлят і дітей в ранньому дитинстві;
- захист молоді від факторів, що загрожують їхньому здоров'ю та розвитку, а саме інфекції ВІЛ/СНІД, вживання наркотичних речовин та алкоголю, насильства в сім'ї, підліткової вагітності, самогубства;
- соціальна адаптація та захист інтересів дітей, які залишились без опіки батьків, сиріт, інвалідів, безпритульних та дітей-правопорушників.

Література

1. Алкоголь и наркотики на рабочем месте: обзор законодательства и регуляторных документов членов Европейского сообщества. – Лондон . – 1993. – 61 с. = Alcohol and drugs in the workplace: Review of laws and regulations in the member states of the European Community.
2. Алкоголь на рабочому місці. Alcohol and the Workplace // Alcohol Alert / National Institute on Alcohol Abuse and Alcoholism. – 1999. – 4 с.
3. Алкоголь и производство. // Действия по проблемам алкоголя на местном и муниципальном уровне / Б.Ритсон; ВООЗ. – 1998. – С. 67-80.
4. Алкоголь и рабочее место / ВООЗ. – 1998. – 112 с.
5. А. Гіллепсі, Д. Т. Джонс “Навички заради здоров’я. Навчання здоровому способу життя на засадах розвитку навичок: важливий компонент школи, дружньої до дитини, школи, що підтримує здоров’я”. Інформаційна серія “Здоров’я в школі”. Документ 9. ВООЗ // Київ, Кобза, 2004, 123 стор.
6. Ботвин Г., Бейкер Е., Ботвин Е., Филазолла А., Миллман Р. (1984). Профилактика злоупотребления алкоголем на основе развития индивидуальных и социальных компетенций: Пилотное исследование. Journal of Studies on Alcohol, 45, 550-552.
7. Войдылло-Осятынська Е. Употребление алкоголя как проблема трудоспособности. – Варшава, 1998. – 30 с.
8. Інформаційний дайджест з алкогольних та наркотичних проблем. Соціально-економічні проблеми ВІЛ/СНІДу, наркоманії та алкоголізму в Україні та шляхи їх розв’язання.
9. Комітет з питань етики і професійних стандартів. Наркологічний контроль в школі і на робочому місці. – 2008. – 112 с.
10. Концепція загальної середньої освіти (12 річна школа). Затверджено Постановою Колегії МОН України та Президією АПН України №12/5 – 2 від 22.11.2001 р.
11. Культура життєвого самовизначення. Програма інтегративного курсу для учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Глосарій понять та термінів / Наукове керівництво та редакція І.Д. Зверєвої. – К., 2003.
12. Наркотики, алкоголь на рабочем месте // Общество против СПИДа. – 1997. – Вып.1. – С. 2.
13. Ограничение потребления алкоголя в общественных местах и на рабочем месте // Алкоголь в Европейском регионе: потребление, вред и политика / ВООЗ. – 2001. – С. 58 – 62.

14. Освітні програми формування здорового способу життя молоді. – К.: Український інститут соціальних досліджень, 2005. – Кн.5. – 120 с. – (Сер. “Формування здорового способу життя молоді”. У 14 кн.).
15. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів “Основи здоров’я” для 5-9 класів.
16. Петракова Т.И. Руководство по профилактике наркомании среди детей и подростков / – М., 2000. – 170 с.
17. Рівень і тенденції поширення тютюнокуріння, вживання алкоголю та наркотичних речовин серед учнівської молоді України / О. М. Балакірева (кер. авт. кол.), Т.В. Бондар, Н.О. Рингач та ін. – К.: УІСД ім. О. Яременка, 2008. – 152 с.
18. Реакция на проблемы с алкоголем и наркотиками на рабочем месте. Responses to Drug and Alcohol Problems in the Workplace: Ресурсы [Папка матеріалов]. – 1987.
19. Самооценка алкогольной зависимости для работающих // Общество против СПИДа. – 1997. – Вып.1. – С. 7.
20. Словарь практического психолога / Сост. С. Ю. Головин. – Минск: Харвест, М.: ООО “Издательство АСТ”, 2001. – 800 с.
21. Словарь современных понятий и терминов. – 4-е изд., дораб. и доп. / Авт: Н.Т. Бунимович, Г.Г. Жаркова, Т.М. Корнилова и др.: сост., общ. ред. В.А. Макаренко. – М.: Республика, 2002. – 527 с.
22. Словарь терминов, относящихся к алкоголю, наркотикам и другим психоактивным средствам. ВООЗ, Женева, 1996, 80 с.
23. Створення програм попередження вживання алкоголю та наркотиків на робочому місці в Україні: Посібник для менеджерів / спільний проект МОП, МПКН ООН. – [Без вих. даних.] – [1995].
24. Чинники впливу та попередження початку вживання молоддю наркотиків ін’єкційним шляхом. Аналітичний звіт та Стратегії профілактики ініціації вживання наркотиків ін’єкційним шляхом серед уразливих груп підлітків та молоді / Кол. авт.; За ред. О.М. Балакіревой та Ж.-П. Грунда. – К.: “Версо-04”, 2006. – 140 с.
25. Шапар В.Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. – Х.: Прапор, 2005. – 640 с.
26. Школы. Просветительская работа в школах по вопросам профилактики злоупотребления наркотиками / ООН Управление по наркотикам и преступности, Нью-Йорк, 2003. – 78 с.
27. National Program for Preventing and Solving Alcohol-related Problems for the years 2006 to 2010. – [Варшава] 2007. – 68 с.
28. Preventive intervention. Research at the Crossroads. Contributions and Opportunities From the behavioral and Social Sciences. Program and Abstracts. / National Institute of Health, – 1998. – 92 с.

Загальний виклад програми профілактичних дій

Наркотичне законодавство

Глосарій

Комплексна програма з профілактики наркотичних та алкогольних проблем, зорієнтована на учнів 1-12 класів, їх батьків та персонал загальноосвітніх закладів I – III ступенів навчання.
Загальний виклад програми профілактичних дій.

Вієвський А. М.,
Лепеха К. І.,
Дивак В. В.,
Дмитришина Н. А.,
Жданова М. П.,
Звершховська І. Г.,
Олійник В. В.,
Олійник І. М.,
Панок В. Г.,
Сакович О. Т.,
Лобур М. С.

Всеукраїнська Наркологічна Асоціація
Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ) в Україні
www.unicef.org.ua